

Mgr. Sylvie Stretti: Smrt blízkého člověka v kontextu spirituality

Posudek disertační práce

Disertační práce je předkládána na Husitské teologické fakultě UK v doktorském studijním programu Teologie, ve studijním oboru Husitská teologie.

Po formální stránce má patřičné náležitosti disertační práce co do formy a zpracování. Drobné překlepy vadí méně než někdy zbytečně komplikované formulace.

Práce má být řešením výzkumné otázky (cituji): „Jak lidé, kterým někdo blízký zemřel, popisují změny spirituality v kontextu krize vyvolané touto ztrátou“. Zde je první problém: Popis, který je zde anotován, je jistě důležitým podkladem k výzkumu, ale sotva ho lze označit za výzkum sám.

Druhý problém spočívá v práci s pojmem spiritualita. Je vcelku známo, že nejen „kolik lidí, tolik spiritualit“, ale také „kolik autorů tolik definic spirituality“. Autorka sice právem definuje svůj přístup a chápání pojmu „spiritualita“, který bude v práci užívat, (str. 48) ale je otázkou, zda lze spiritualitu v podstatě charakterizovat jen jako hledání, když víme, že u existenciálních otázek a niterných obsahů hraje značnou roli minulost, celý obsah životního příběhu. A zda lze pojem „spiritualita“ adekvátně charakterizovat pojmy (oblastmi) autorkou zvolenými, totiž „svoboda, vztah, emoce“. Je také otázkou, zda v práci, zabývající se spiritualitou a prožíváním těžkého období ztráty blízkého člověka, podávané na teologické fakultě, je adekvátní téměř úplná absence teologie v celé práci.

Třetí problém navazuje na konstatování neostrého vymezení pojmu spiritualita v běžné i odborné diskusi. Protože ptá-li se autorka tří osob na jejich spiritualitu a její případné změny, vyjádřené křivkou spirituality, nemůže předpokládat, že všichni tři mluví o tomtéž, co autorka míní.

Když se podíváme na strukturu práce a rozsah jednotlivých částí můžeme říci, že struktura je logická, ale recenzentovi se nezdá adekvátní rozsah (a obsah) některých částí. Obsah části I. je z největší části kompilační prací z děl zejména zahraničních autorů, ale není zřejmé, podle jakých kritérií je autorka vybírala. Navíc se zde poměrně široce vykládají některé známé věci (např. rozvíjené fáze reakcí na přijetí neblahé zprávy dle Kubler- Ross), na které lze jen odkázat).

V kapitole 3.2. se sice dozvíme lecos o krizi v chápání různých autorů, ale není zde dostatečně bráno v úvahu, že krize je stav krátkodobý a přechodný, situovaný do doby těsně po úmrtí blízké osoby, přičemž autorka chce a může zkoumat změny či rozvoj spirituality v době následné, tedy v jiné době, než je doba krize. Navíc je otázkou (ne jen v této části práce), co si lze představit pod pojmy „rozvoj spirituality“ nebo „spirituální rozvoj“.

Kapitola 4 popisuje podrobně nejen pozadí a průběh výzkumu, ale opět nám předává mínění řady autorů a podrobně nás informuje o narativní analýze a kvalitativním výzkumu, ač by i zde v mnohém postačily odkazy.

Pátá kapitola je autorkou prezentována jako vlastní výzkum. Prvním problémem je malý až nepatrný počet respondentů, totiž tři. To by snad stačilo jako ilustrace, ale jako podklad výzkumu?

Rozhovor s každým s respondentů je detailně popisován. Velkou část textu na stranách 77-111 tvoří přepisy rozhovorů komentované někdy více někdy méně autorkou. Přepisy by ale patřily spíš do příloh, text práce by měl zde být vědeckým zpracováním, třeba i doplněným krátkými ukázkami (to je vlastně v podkapitole 5.4). Takto nemalou část práce vlastně „píší jiní“.

Závěr, jak to bohužel mnohdy bývá, je jen krátkou rekapitulací již napsaného, tedy zestručněné opakování toho, co jsme už četli. Autorka nám v zásadě sdělí, co popsala, ale není mi zřejmé, co vyzkoumala. Že se mnohé v chápání a prožívání člověka po těžkém zásahu, jakým je smrt blízkého člověka, mění, je celkem obecně známo. Ale pokud to popíšeme konkrétně ba i, jak chce autorka, „co nejlouběji“, u tří osob, je to prostě popis částí tří životních příběhů, který nelze legitimně zobecnit. Což je podle mého mínění na disertační práci málo.

Je možné, že autor oponentního posudku vycházel z jiného předporozumění než autorka, a proto práci posuzuje, jak je výše psáno. Pokud ho autorka v obhajobě usvědčí z omylu či špatného chápání, rád to přijme a nebude považovat práci za nevyhovující nárokům na doktorskou disertaci na teologické fakultě v oboru Husitská teologie, jak jí hodnotí nyní.

doc. Aleš Opatrný, Th.D.
KTF UK

V Praze 22.4.2018